

nem igen van, a levest meg a hus egy részét elfogyasztotta, de a tésztához hozzá sem nyúlt. Másnap érintetlenül a szemébe dobták a palacsintákat.

Szegediek Amerikában.

— Beszélgetés Löw Vilmos dr.-ral. —

(Saját tudósítónktól.) Néhány nap óta — mint azt a *Délmagyarország* megírta — Szegeden tartózkodik Löw Vilmos dr. newyorki ügyvéd Löw Immanuel dr.-nak, a tudós szegedi főrabbinak fivére, Löw Vilmos dr, aki az új világban előkelő pozíciót teremtett meg magának, a legkeresettebb newyorki ügyvédek közé tartozik. Bennünket, magyarokat leginkább *irodalmi munkássága* érdekel.

Negyvenhat esztendeje van Amerikában Löw Vilmos dr és ez idő alatt megkedveltette a Yankeeekkel a magyar irodalmat. Magyar költeményeket, magyar írók munkáit fordította le angolra, fordításai részben kötetekben jelentek meg, részben a legelőkelőbb lapok hasábjain láttak nyomdafestéket. Az ő érdeme, hogy Amerikában egyáltalában megismerték magyar írók munkáit. *Magyar Autológia* címen négyszázötven költeményt fordított le angol nyelvre és ugyancsak ebben a kötetben megjelent százötven magyar népdalnak ő volt arra hivatott kitűnő fordítója. Ez a munka négy kiadást ért meg.

Lefordította angolra Madách *Ember tragédiáját*, amelynek előadására most készülnek az Egyesült Államok legelőkelőbb színházai. Írt egy nagy angol nyelvtant magyarok számára. Ez a könyv huszonezer példányban kelt el. Lefordította *Mikszáth Jó palócok* című regényét, *Petőfi János vitéz-ét* és *Apostol-át*, negyven esztendeig dolgozott egy munkán, amely Kossuth Lajos amerikai tartózkodásáról szól. Ennek a vázlatát a *Bevándorló* című amerikai nagy magyar lap ünnepi számban adta ki.

Legnagyobb munkája, amellyel irodalmi működését betetőzi, egy *angol-magyar szótár*, amelyen tizenöt éve dolgozik és amely most már a befejezéshez közeledik. *Beszédeit*, amelyeket különféle magyar egyesületekben tartott külön adták ki. Ezek a szónoklatok igazolják legjobban azt, mennyire kiváló ember Löw Vilmos dr, aki irodalmi téren francia és olasz írók munkáinak angolra fordításával is nagy sikereket aratott.

Löw Vilmos dr-t Löw Immanuel dr lakásán kereste föl a *Délmagyarország* munkatársa. Alacsony, őszszakállu öreg ur a kiváló ügyvéd, akinek kinézése tiszteletet parancsol és akinek szeméből, homlokából beszél a Löwök zsenialitása. Kitűnően, erősen *szegedi tájszólással* beszél a magyar nyelvet, pedig utoljára 1887-ben volt Szegeden, akkor is csak egy héttig. Odakünn állandóan foglalkozik a magyar irodalommal és így a beszédén egyáltalában nem is lehet észrevenni, hogy olyan régen távol van Szegedtől. Büszke is erre.

Amikor megkértük, hogy beszéljen valamit az újvilágba szakadt szegediekéről, örömmel tett eleget a kérésnek.

— Tudja, öcsém — mondotta — én a fiatalabb generációt nem ismerem. Az öregebbet annál jobban. Azoknak a szegedieknek, akiket én ismerek, kevés kivétellel nagyon jól megy a dolguk. *A legtöbbje vagyonos ember*. Van közöttük nem egy, aki dús gazdag. Pozícióra, előkelő állásra tettek szert az újvilágban, ahol nem egynek a nevét mindenki ismeri.

Ezután elkezdett beszélni a *szegediekéről*. Sorra vette mindegyiket és minden szavából

kiérzett, mennyire szeretik ott künn, az Oceanon túl egymást az egy hazában született emberek.

Kotányi Herman, aki *Eisenstein Vilmos* dr főorvos nejének fivére, *elnöke a saint-luisi tözs-dének*. Egész Amerikában közismert a neve és legendákat mesélnek a vagyonáról. *Karátsonyi Lajos*, aki az egykori szegedi *Karátsonyi és Kmetty cégnek* volt a beltagja, egyike a leggazdagabb és legelőkelőbb newyorki kereskedőknek. *Kleinmann Manó*, aki *Kármán Mór* dr egyetemi magántanár testvéröccse, nagy ruhaüzlettulajdonos Newyorkban. Ujabban gyermekei vezetik hatalmas áruházát. Egyik leánya titkára a magyar nőegyesületnek és elnöke egy temetkezési intézetnek, amely ingyen temeti el a szegényen elhalt magyarokat.

Kunitzer Róbert dr, a szegedi *Kunitzer József* fia előkelő, híres orvosprofesszor és tanára az *Eclectic Medikal University* newyorki orvosegyetemnek. *Redlich József* dr fia, *Redlich Samu* a legnagyobb newyorki automobilgyár főtisztviselője, százezreket keres. *Karcsmaroff Ede* volt szegedi zsidókántor bankügyletekkel milliókat szerzett. Ma a tőkéséből él.

Ezidő szerint a világ legelső zongoraművészeinek *Josefi* Rafael tartják, aki szintén szegedi ember. Az édesapja *Josefi Sámuel* Szegeden volt zsidó tanító.

Sokan emlékeznek Szegeden még *Reitzer Adolfr*a, aki *Szegedi Általános Takaréktár* címen bankot alapított, amelynek *Oltványi Pál* prépost volt az elnöke. A bank megbukott és Reitzer kiment Amerikába, ahol most zeneakadémiája van. Leányai kitűnő zongoratanárnők és azok vezetik az intézetet, amely sokat jövedelmez.

Tellmányi György szintén szegedi ember és egyike a legelőkelőbb amerikai szociológusoknak. Ő igazgatja a newyorki magyar menházat. A helybeli zsidó kántornak *Schorr Mór* a fia, *Schorr Saul* szintén előkelő kereskedő, akinek nagy vagyona van. *Kovács Lajos* katolikus lelkész káplán volt Szegeden, most a newyorki Szent Erzsébet katolikus egyesületnek köztisztviselőként álló és közbecsülésnek örvendő lelkésze, aki sokat tesz a magyarságért. *Pfeiffer Ignác*, akinek az édesapja jónévű rövidáru kereskedő volt Szegeden, gyáros Amerikában. *Keppich Ábris*, aki a szeszégető telepen volt itt hivatalnok, szintén dús gazdag gyáros az Újvilágban. *Deutsch-Bader Márton*nak hatalmas ruhagyára van, amelyet rajta kívül hat fivére és hat fia vezetnek.

Zerkowitz Emil, aki a magyar kormány kereskedelmi képviselője volt, — most a Magyar Hírlap közgazdasági szerkesztője — szintén szegedi ember.

A felsoroltakon kívül még sok szegedi él Amerikában, ahol nagyon sok a magyar ember. *Newyorkban több magyar lakik, mint Szegeden*. A magyaroknak általában sokkal jobb dolguk van, mint a más nemzetiségeknek.

Szó volt már arról is, hogy szegediek amerikai egyesületét megalakítják. De a terv csak terv maradt. A hetvenes években Newyorkban alakult egy egyesület, amely Szeged egykori tudós rabbijáról, Löw Vilmos dr édesapjáról *Löw Lipót egyesületnek* nevezték el, de ez az egyesület mintegy ötven szegedi tagjával fuziónál egy nagyobb szövetséggel.

Utoljára magáról beszélt a kiváló férfiú.

— Olyan jó idehaza — mondotta — Igaza van a közmondásnak: Ki a Tisza vizét iszsa, vágyik annak szíve vissza. Olyan jó lenne itt meghalni, ezen a szép Szegeden. De hát nekem

családom van és nagyon szeretem a családomat. A feleségem az áldott jó asszony, van három fiam, három leányom és hét unokám. Azt mondja a közmondás: szegények vagyunk, de jól élünk, — mi kedves öcsém gazdagok vagyunk, de mégis jól élünk.

Odakünn már egészen besötétedett. Főlkelt a székről az az alacsony, őszszakállu ember, aki ekkor úgy nézett ki, mint egy farmer. A kezében rövid, angol pipa volt, amelyből kifogyott már a dohány.

És ez az alacsony, öreg ember annyira nagy, imponáló volt ebben a pillanatban. Mintha két fejjel nagyobb lett volna. Azután újra odafordult hozzám.

— Az ünnepekre jöttem haza Szegedre. Vágyódtam már látni ezt a várost, ahol iskolába jártam, ahol az apám nyugszik. Most, *pünkösdkor lesz száz esztendeje, hogy az apám született* és ezen a napon nagy ünnepséget rendez a hitközség. Ott akarok lenni az ünnepségen.

Kikisért az ajtóig. Az a magas homlok, amivel minden sarja a Löw családnak karriert csinált, olyan fölségesen szép volt ebben a percben. És olyan sokat mesélt az a homlok. Elmondotta a Löw Vilmos hírnevének és dollárjainak a történetét.

Főkönyvelőből bányamunkás.

— Ujházy Andor nyomorban. —

(Saját tudósítónktól.) Az olvasóközönség előtt még emlékeztetés *Ujházy Andor*. Ennek az előkelő hangzású névnek viselője nemrég az aradi törvényszék előtt a vádlottak padján ült ama bünpörből kifolyólag, amelyet az aradi ügyészség tett folyamatba *Szántó Izidor* és *Ujházy Andor* ellen. A törvényszék Ujházyt több évi börtönre ítélte okirathamisítás miatt, melyet, mint az Aradi Hitelbank főkönyvelője követett el. Ujházy a büntetés elől tudvalevőleg Amerikába szökött és nem adott magáról életjelet.

Most kiderült, hogy az egykori huszárhadnagy és később főkönyvelő rossz viszonyok között él a szabadság földjén. Ujházy megszabadult a magyar börtöntől, de súlyosabb büntetésre kárhoztatta a végzet: egy amerikai elhanyagolt bányában *mint munkás* keresi meg a kenyerét és ott sinylődik a föld mélyében. Erről *Rothschild Adolf* volt budapesti kereskedő mond el meghatározó részleteket abban a hosszú levélben, amit egy fővárosi újsághoz intézett. *Rothschild* elpanaszolta, hogy sok intelligens ember milyen sanyaru viszonyok között tengődik.

Egy reggel — írja — magyar emberrel találkoztam, aki megkérdezte, nem volna-e kedvem elutazni Westvirginiába, *bányamunkásnak*. Örömmel vállalkoztam. Elmentünk a második utcába egy nagy közvetítő irodába, ahol úgy megvizitálják az embereket, mint az ó-hazában a katonákat. Itt a legfőbb a sorozásnál az embernek a tenyere. A tenyérnek kérgecskének kell lenni. Az én tenyerem nem volt kérgecs és így csak egy honfitársam protekciójával jutottam be. Azután fölpackoltak bennünket és elvittek valamennyiünket West-Virginiába, *Mingó bányavárosba*. A bányában fölszereltek bennünket, előállott egy amerikai ember és angolul magyarázni kezdett, hogyan vájjuk a szénét. Egy szót se értettünk, de ránkparancsolt a legnagyobb ur: a nyomor és dolgoztunk, mint az állatok. Ezt nem lehet kibírni, meg kell szökni. Igen ám, de ez se megy olyan könnyen, mert az ember életével fizetheti meg a szökési kísérletet. De a legtöbb társam mégis menekült a borzasztó helyről. Egy héten belül negyvenöt munkás közül negyvenegy megszökött.

Négyen maradtunk: egy német, egy elmebeteg orosz, egy csikmegyei honfitársam: *Lázár*

Aki a „Délmagyarország” részére egész évre hirdetést ad fel, ingyen a villamos kocsikban az hirdethet.